

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

CAUZA JACUBOWSKI

Cererea nr. 15088/89

Hotărâre
23 iunie 1994

În cauza Jacobowski contra Germaniei¹,
Curtea europeană a Drepturilor Omului, constituită, în conformitate cu articolul 43 din Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale („Convenția”) și cu clauzele pertinente din regulamentul său, într-o cameră alcătuită din următorii judecători:

Dnii R. Ryssdal, *președinte*,
R. Bernhardt,
B. Walsh,
R. Macdonald,
R. Pekkanen,
M.A. Lopes Rocha,
L. Wildhaber,
G. Mifsud Bonnici,
D. Gotchev,

precum și Dl M.-A. Eissen, *grefier* și Dl H. Petzold, *grefier adjunct*,

După ce a deliberat în camera de consiliu la 24 noiembrie 1993, apoi la 24 mai 1994,

A pronunțat această hotărâre, adoptată la această ultimă dată:

PROCEDURA

1. Cauza a fost deferită Curții de către guvernul Republicii federativă a Germaniei („Guvernul”), apoi de către Comisia europeană a Drepturilor Omului („Comisia”) la 19 februarie și 12 martie 1993, în termenul de trei luni prevăzut de articolele 32 § 1 și 47 din Convenție. La originea cauzei se află o plângere (nr. 15088/89) îndreptate împotriva Germaniei, introduse la Comisie la 11 aprilie 1989 de către cetățeanul acestui Stat, Dl Manfred Jacobowski, în virtutea articolului 25.

Plângerea Guvernului face trimitere la articolele 32 și 48, cererea Comisiei la articolele 44 și 48 precum și la declarația Germaniei prin care este recunoscută jurisdicția obligatorie a Curții (articolul 46). Ele au drept scop obținerea unei decizii asupra punctului de a ști dacă faptele expuse în cauză prezintă o încălcare din partea Statului pârât a exigențelor articolului 10 din Convenție. .

2. Răspunzând invitației prevăzute în articolul 33 § 3 d) din regulament, reclamantul și-au exprimat dorința de a participa la proces și a desemnat un reprezentat (articolul 30),

¹ *Nota grefierului:* Cazul poartă numărul 7/1993/402/480. Primele două cifre indică poziția cazului pe lista cazurilor transmise Curții în anul corespunzător (a doua cifră). Ultimele două numere indică poziția cazului transmis Curții de la crearea sa și pe lista cererilor inițiale corespunzătoare la Comisie

căruia președintele i-a permis să utilizeze limba germană (articolul 27 § 3 din regulament).

3. Camera constituită îi includea cu drepturi depline pe Dl R. bernhardt, judecător ales cu cetățenie germană (articolul 43 din Convenție), și Dl R. Ryssdal, președintele Curții (articolul 21 § 3 b) din regulament). La 27 februarie 1993, Dl Bernhardt, vicepreședintele Curții, a tras la sorți numele celorlalți șapte membri: Dnii B. Walsh, R. Macdonald, R. Pekkanen, M.A. Lopes Rocha, L. Wildhaber, G. Mifsud Bonnici și D. Gitchev, în prezența grefierului. (articolele 43 *in fine* din Convenție și 21 § 4 din regulament).
4. În calitate de președinte al camerei (articolul 21 § 5 din regulament), Dl Ryssdal a consultat, prin intermediul grefierului adjunct, agentul Guvernului, avocatul reclamantului și delegatul Comisiei referitor la organizarea procedurii (articolul 37 § 1 și 38). În conformitate cu ordonanța emisă în consecință, grefierul a primit memoriul Guvernului la 16 iulie 1993 și cel al reclamantului la 19 iulie. La 30 iulie, secretarul adjunct al Comisiei l-a informat că delegatul se va exprima în cadrul audierii.
5. La 14 septembrie 1993, Comisia a pregătit dosarul procedurii desfășurate în fața sa, după cum a invitat-o grefierul urmând instrucțiunile președintelui.
6. În conformitate cu decizia președintelui – care de asemenea a autorizat reprezentanții Guvernului să-și prezinte pledoariile în germană (articolul 27 § 2 din regulament) -, dezbaterile publice s-au desfășurat la 22 noiembrie 1993, la Palatul Drepturilor Omului de la Strasbourg. În prealabil camera s-a întrunit într-o ședință de pregătire.

S-au prezentat:

- *pentru Guvern*
Dnii J. Meyer-Ladewig, *Ministerialdirigent*,
Ministerul federal al Justiției, *agent*,
A.von Mühlendahl, *Ministerialrat*
Ministerul federal al Justiției, *consilier*,
- *pentru Comisie*
Dl J. Frowein, *delegat*,
- *pentru reclamanți*
Dnii W. Meilicke, avocat, *consultant*.
T. Heidel, avocat, *consilier*.

Curtea a audiat declarațiile Dlui Meyer-Ladewig, Dlui von Mühlendahl, Dlui Frowein și Dlui Meilicke, precum și răspunsul lor la întrebările sale.

ÎN FAPT

7. Dl Manfred Jacobowski locuiește la Bonn și exercită profesia de jurnalist. La epoca faptelor, el lucra în calitate de redactor șef la o agenție de presă condusă de o societate comercială, *Deutsche Depeschendienst GmbH*, a cărei asociat, cofondator și manager el era. La 31 martie 1983 ea a înaintat cererea de falimentare (*Eröffnung des Konkursverfahrens*). Ulterior a fost creată o nouă companie, *Deutsche Depeschendienst AG („ddp”)* și Dl Jacobowski, la 3 mai 1983, a devenit unicul său director (*Vorstand*) și redactor șef.

8. În scurt timp, el a intentat două serii de procese. Prin prima (A), el denunța concedierea sa și prin a doua (B), el reclama dreptul de a răspunde la un comunicat de presă a patronului său. Aproape la același moment, el constituise obiectul celui de-al treilea proces (C) introdus în virtutea legii din 7 iunie 1909 împotriva concurenței neloiale (*Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb* – „legea din 1909”).

A. Concedierea reclamantului

9. La 17 iulie 1984, din motive referitoare la gestionarea financiară a reclamantului, consiliul de supraveghere (*Aufsichtsrat*) al *ddp* l-a demis fără preaviz din toate funcțiile sale. La 25 august, el i-a adresat o nouă scrisoare de concediere pe motiv că furnizase informații confidențiale terților. Dl Jacobowski a contestat validitatea acestei ultime concedieri, care fusese confirmată la 12 octombrie. O altă scrisoare de concediere îi fusese expediată la 28 octombrie, după ce fusese trimisă mediilor profesionale, la 25 septembrie, o scrisoare circulară însoțită de articole de ziar (paragraful 14 de mai jos). Ultimul aviz de concediere, bazat pe noi motive, îi fusese adresat la 12 februarie 1985.
10. La finele unui proces judiciar angajat de reclamant, curtea de apel (*Oberlandesgericht*) din Cologne a constatat la 11 octombrie 1988 că el a fost concediat legal.

În opinia ei, scrisoarea circulară și articolele de presă difuzate demonstau o încălcare atât de gravă a obligației Dlui Jacobowski de loialitate, încât pentru patron era imposibil să continue contractul cu el; o asemenea speranță nu putea fi rezonabilă. Trimițând unui mare număr de persoane influente articole de ziar și menționând în circulară declarații obiectiv negative pe care ele le menționau referitor la competența și situația comercială a *ddp*, Dl Jacobowski urmărise conștient riscul de a aduce companiei prejudicii importante; un asemenea comportament era inacceptabil din partea unui cadru superior și nu putea fi deci autorizat de dreptul constituțional la libertatea de exprimare.

În afară de aceasta, din scrisoarea circulară nu reieșea că ea are drept obiectiv principal apărarea reputației și onoarei reclamantului; ea nu făcea nici o referire la alegațiile *ddp* și nu înainta nici un argument care să tindă spre apărarea Dlui Jacobowski. Ultimul său paragraf arăta clar că această scrisoare avea unicul scop de a difuza observații nefavorabile cu privire la fostul patron al reclamantului și de a stabili contacte cu destinatarii.

11. Dl Jacobowski a atacat această hotărâre în fața Curții federale de Justiție (*Bundesgerichtshof*) și a Curții constituționale federale (*Bundesverfassungsgericht*), dar ele au refuzat să accepte recursurile sale la 26 iunie și 25 octombrie, pe motiv că nu aveau nici o șansă de succes.

B. Răspunsul reclamantului la comunicatul de presă al patronului său

12. Între timp, agenția a publicat la 16 august 1984 un comunicat de presă cu privire la propria sa restructurare. Ea critica gestionarea reclamantului în următorii termeni:

„ (...) după ce S.A.R.L. [societatea cu răspundere limitată] (...) a înaintat cererea de falimentare la 31 martie 1983, S.A. [societatea anonimă] D. – dirijată din nou de către Manfred Jacobowski – și-a început activitatea la 20 aprilie 1983 cu un capital de un milion de mărci germane. Practicile comerciale neschimbate ale lui Jacobowski și comportamentul său neadecvat față de clienți, pe de o parte, precum și lipsa dirijării eficiente și fibile a redacției, pe de alta, compromit șansele de relansare și provoacă chiar pierderea clientelei. Până în primăvara anului curent, Jacobowski a înșelat consiliul de supraveghere în ceea ce privește elemente esențiale ale acestei evoluții. Spre exemplu, datoriile istorice ale S.A.R.L. fusese atribuite S.A., fapt ce împingea agenția D. În noi dificultăți financiare. Doar datorită intervenției rapide a fostului responsabil de trezorerie și a contabilității, actualul director K., a putut limita pagubele, astfel încât în prezent D. Și-a recăpătat bazele

economice solide. La 17 iulie – data adunării generale – Jacobowski fusese concediat fără preaviz din cauza incompetenței sale economice (...) K. a fost numit director unic (...)”

13. La 29 august și 4 septembrie 1984, reclamantul a invitat *ddp* să publice răspunsul său (*Gegendarstellung*) la comunicat, dar fără succes. Atunci el a solicitat o hotărâre provizorie (*einstweilige Verfügung*) a tribunalului regional *Landgericht*) din Bonn care i-a fost refuzată la 17 septembrie 1984 pe motiv că răspunsul presupus nu se limita la prezentarea unei replici la alegațiile de fapt (*gegenteilige Tatsachenbehauptung*) care figurau în comunicat, dar prezenta o versiune total nouă a cronologiei evenimentelor (*Auflistung*), care nu fusese abordată în comunicat.

La 11 octombrie, curtea de apel din Cologne a anulat această hotărâre și a ordonat agenției să dea curs cererii Dlui Jacobowski, ceea ce fusese realizat o lună mai târziu. În răspunsul său astfel publicat, reclamantul răspundea detaliat la principalele acuzații cuprinse în comunicatul de presă al *ddp*.

C. Procedura în virtutea legii împotriva concurenței neloiale

14. Între timp, la 25 septembrie 1984, Dl Jacobowski a adresat la patruzeci de editori și redactori ai presei scrise și audiovizuale, care au primit, în calitate de clienți ai *ddp*, comunicatul din 16 august (paragraful 12 de mai sus), o compilație de treisprezece articole din ziarele cu tiraj mare. Ele ofereau o privire critică asupra concedierii sale, circumstanțele acesteia și activitatea *ddp* în general. În particular se putea citi că situația financiară a acesteia mai era deteriorată după falimentul din aprilie 1983 (paragraful 7 de mai sus) și că o parte din clienți erau pregătiți să renunțe la serviciile sale, în special din cauza calității lor mediocre și lipsa anumitor echipamente tehnice.

El a anexat o scrisoare circulară cu următorul conținut

„Selecția inclusă – incompletă în mod inevitabil – de articole referitoare la cauza Jacobowski c. D. Ar putea clarifica unele aspecte rămase în umbră, chiar în cazul în care cunoașteți deja o prezentare sau alta a faptelor. Este adevărat că unele fapte nu sunt relatate corect, dar ele nu pot deloc modifica impresia generală. Acțiunile judiciare încă pendinte, intentate de către membrii personalului D. afectat de evoluția sa actuală precum și de mine însumi, vor scoate în evidență detaliile cauzei.

Sunt bucuros că voi putea curând să mă întâlnesc cu dumneavoastră, nu doar pentru a discuta trecutul, dar și evoluțiile viitoare cu privire la „piața informațională” germană. Voi solicita în timp util o întrevvedere în acest scop.”

15. În curând după aceasta, la 11 martie 1985, reclamantul a creat o agenție numită de relații publice.
16. Între timp, societatea E., care a obținut 25 % din capitalul *ddp*, a intentat un proces de „suspendare” (*Unterlassung*) împotriva Dlui Jacobowski. La 29 ianuarie 1986, tribunalul regional din Düsseldorf a respins cererea din lipsă de interes legal (*rechtliches Interesse*).
17. Pronunțându-se la 11 decembrie 1986 asupra apelului introdus de E., la care agenția s-a alăturat (*Eintritt in den Rechtsstreit*), curtea din Düsseldorf a refuzat o cerere care solicita să i se interzică reclamantului orice critică sistematică a *ddp*, dar săi se ordone să se abțină, sub pedeapsa unei amenzi, de a contuna difuzarea scrisorii în cauză; ea decis în continuare că trebuia acordată i „indemnizație [societății E.] pentru tot prejudiciul care a fost și este provocat *ddp* de acțiunile [litigioase]”. Curtea s-a bazat pe articolul 1 din legea din 1909, formulată astfel: „O acțiune de suspendare și de daune-interese poate fi introdusă împotriva oricărui care a recurs în afaceri, în scopuri de concurență, la acțiuni contrare standadelor morale acceptate.”

În opinia ei, pârâtul, în circulara sa, a repetat din numele său alegațiile din articolele trimise. El cu siguranță a dorit să corecteze eventualele afirmații greșite din comunicat la adresa sa, dar mai ales a acționat în scopuri de concurență în cadrul relațiilor de afaceri.

Curtea în special a declarat:

„Pârâtul a trimis (...) scrisoarea sa circulară din 25 septembrie 1984 în scopul exercitării unei concurențe în cadrul relațiilor de afaceri.

Un act urmărește un scop de concurență în cazul în care este în stare să promoveze vânzările unei persoane în detrimentul celor unei alteia și în cazul în care este realizat în această intenție, indiferent dacă aceasta trebuie să fie singurul sau principalul motiv (jurisprudența stabilită; vezi Curtea federală de Justiție în *GRUP* 1952, pag. 410 – Constanze I; Baumbach-Hefermehl, *Wettewerbsrecht*, ediția 14, introducerea la legea împotriva concurenței neloiale, note marginale 209 și urmât., cu alte referințe).

Din remarcile pe care, conform martorului Leisner, pârâtul le-a făcut de câteva ori, rezultă că acesta presupunea, chiar înainte de trimiterea scrisorii sale circulare, să creeze propria agenție de presă odată cu părăsirea [ddp]. Difuzarea, la adresa clienților efectivi ai [ddp] și/sau potențialilor clienți ai acesteia și ai agenției de presă protejate de pârât, scrisorii circulare care făcea trimitere la articolele de presă depreciative anexate la ea și care se refereau printre altele la activitatea [ddp] în calitate de agenție de presă, era de natură să favorizeze poziția concurențială a pârâtului și să o diminueze pe cea a [ddp]. Cu certitudine, societatea pârâtului încă nu exista la epoca faptelor. Totodată, pentru a putea conchide existența raporturilor de concurență, este suficient ca comercianții să aibă în prezent, sau să se asigure că vor avea pe viitor, aceiași potențiali clienți. Aceasta se referă la societatea pârâtului și la [ddp] (...)

Comportamentul acestuia fusese inspirat și de o (...) intenție competitivă.

Experiența demonstrează că faptul că o activitate în mod obiectiv este capabilă să favorizeze poziția concurențială a autorului său în detrimentul celeia a unei alte persoane nu este unicul element care permite să se presupună o intenție competitivă. (...)

În speță, această intenție rezultă și din alte circumstanțe apărute pe parcursul procedurii. Conform afirmațiilor martorului Leisner, pârâtul intenționa deja de mult timp să creeze propria agenție în cazul în care va părăsi serviciul la [ddp]. La mijlocul lunii iulie 1984, [ddp] l-a demis din funcția de director și, la mijlocul lui august, a reziliat contractul lui de muncă. Aproximativ peste o lună, el a trimis scrisoarea circulară și articolele de ziar destinatarilor selecționați, printre care – și aceasta nu provoacă controverse – clienților importanți ai [ddp]. Peste câteva luni, fusese creată noua agenție de presă a pârâtului. Această cronologie a evenimentelor furnizează un indiciu suplimentar al intenției pârâtului de a denigra [ddp] în fața potențialilor clienți ai ambelor părți și de a facilita astfel implantarea pe piață a propriei agenții, pregătind concurența cu [ddp].

Intenția pârâtului de a face concurență rezultă de asemenea din ultimul paragraf al circularei. Acesta demonstrează că solicitând o întrevedere, reclamantul spera nu doar să corecteze eventualele afirmații greșite la adresa sa dar cel puțin astfel să-și promoveze viitoarele sale activități în calitate de concurent al [ddp]. Nu este clar ce a dorit să spună pârâtul când a scris că va fi bucuros de a discuta „nu doar despre trecut”, dar și despre „viitoarele evoluții pe piața de informare germană”. Reluând aceste declarații defavorabile privind [ddp] și difuzându-le în calitate de afirmații și aprecieri proprii, el a prejudiciat în mod inutil concurența cu [ddp]. Faptul că aceste informații factuale defavorabile cu privire la activitățile [ddp] erau adevărate sau greșite și că ele justificau sau nu aprecierile defavorabile care le însoțeau, nu schimba nimic. În rezultat, declarațiile veridice pot servi la denigrarea unui concurent doar în cazul în care autorul lor are motive suficiente de a lega propria sa poziție concurențială cu denigrarea concurentului și cu condiția că, prin natura sau gradul său, critica nu depășește măsura necesară (Curtea federală de Justiție în *GRUR* 1968, pag. 262 și 265 – *Fälschung*). Un astfel de motiv de denigrare a [ddp] reluând observațiile defavorabile referitoare la activitățile acesteia în articolul din *Horizont* nu era evident.”

Pe scurt, Dl Jacobowski a deranjat inutil (*behinderie unnötig*) un concurent și, astfel, a încălcat articolul 1 din legea din 1909.

18. La 26 noiembrie 1987, Curtea federală de Justiție a respins recursul în anulare (*Revision*) înaintat de reclamant, pe motiv că nu avea nici o șansă de succes.

19. După aceasta, Dl Jacobowski a sesizat Curtea constituțională federală denunțând în special un atentat la libertatea de exprimare (articolul 5 § 1, prima frază, din Legea fundamentală). La 4 octombrie 1988, ea a respins recursul pe motiv că acesta era neîntemeiat.

În primul rând, ea a notat că interdicția litigioasă se referea doar la forma aleasă de reclamant de a difuza informația, care purta pe deasupra un caracter economic. Aceasta nu și-a pierdut însă caracterul unei opinii a cărei exprimare este protejată de articolul 5 § 1, prima frază, din Legea fundamentală. Această dispoziție trebuia deci examinată în raportu cu articolul 1 din legea din 1909, care a servit drept fundament al interdicției date.

Curtea s-a exprimat în următorii termeni:

„În conformitate cu jurisprudența Curții constituționale în cauze de apelare la boicot (deciziile Curții constituționale [vol.] 62, pag. 230, 244 și urmât., împreună cu alte referințe), pentru a cerceta legătura care urmează a fi stabilită între [libertatea de exprimare și concurența loială] în caz de remarci prejudiciabile la adresa unui concurent, sunt determinante următoarele elemente.

În primul rând, sunt esențiale motivele persoanei vizate și, în relație cu aceasta, scopul și obiectivul declarațiilor sale. Dacă acestea din urmă sunt dictate, nu de interese persoane de ordin economice, dar de preocuparea de interesele politice, economice, sociale sau culturale ale colectivității, dacă ele serves la influențarea opiniei publice, poate fi considerat că apelul în cauză beneficiază de protecția articolului 5 § 1 din Legea fundamentală, chiar dacă el are drept efect dăunarea intereselor private și, în special, economice. Din contra, cu cât mai puțin comentariile contribuie la o dezbatere publică cu privire la un subiect major de interes general și cu cât mai mult sunt direct îndreptate împotriva acestor interese private în cadrul relațiilor de afaceri și în căutarea unui obiectiv egoist (vezi decizia Curții constituționale [vol.] 66, pag. 116, 139) cum ar fi ameliorarea propriei poziții concurențiale, cu atât este mai importantă protejarea acestor interese (...)

(...)

În lumina acestor fapte, expedierea scrisorii circulare a petiționarului nu poate fi deloc considerată ca o tentativă de a influența opinia publică. Acesta din contra fusese un mijloc prin intermediul căruia acesta intenționa să-și promoveze aproape în exclusivitate interesele sale comerciale persoane și să-și asigure sau să-și amelioreze poziția concurențială pe piața informațională.

Rezultă (...) că prejudiciul (*Beeinträchtigungen*) cauzat reclamanților de difuzarea scrisorii circulare era neproportional cu scopul petiționarului, mai exact elucidarea relațiilor sale cu [ddp] precum și „evoluția actuală” a acesteia. În principiu, libertatea de exprimare se transpune asupra drepturilor (*Rechtsgüter*) pretejate prin legile ordinare, tot așa cum o declarație participă la o dezbatere permanentă cu privire la un subiect de interes general, fapt ce constituie o piatră unghiulară a oricărui regim democratic liber. Această condiție nu este îndeplinită în cazul în care este vorba de prevalarea anumitor interese comerciale asupra altora în cadrul concurenței comerciale. Recurgerea, pentru prevalarea unuia din ele, la mijloace care în principiul beneficiază de protecția articolului 5 § 1 din Legea fundamentală nu ar trebui deci să justifice subordonarea altor interese, protejate, la rândul său, de o lege ordinară ce impune restricții libertății de exprimare, în speță articolul 1 din legea împotriva concurenței neloiale (deciziile Curții constituționale [vol.] 62, pag. 230, 247 și urmât.). Prin urmare, curtea de apel nu a încălcat articolul 5 § 1 din legea fundamentală prin faptul că, din contra, a calificat difuzarea circularei de către petiționar ca fiind compatibilă cu standardele morale acceptate.”

Curtea constituțională a mai adăugat că, faptul că circulara era o continuare a unui comunicat al ddp îndreptat împotriva sa (paragraful 12 de mai sus) nu infirma această concluzie, deoarece pentru a beneficia de protecția constituțională, reacția sa trebuia să aibă drept scop influențarea opiniei publice, ceea ce nu este adevărat.

20. La 30 noiembrie 1988, tribunalul regional din Düsseldorf a respins o cerere de prejudicii-interese înaintată de ddp în baza hotărârii curții de apel din 11 decembrie 1986 (paragraful 17 de mai sus). Ea a considerat că ddp nu a motivat suficient pretențiile sale, nici nu a demonstrat existența unei legături de cauzalitate între prejudiciul pretins și difuzarea circularei Dlui Jacobowski.

PROCEDURA ÎN FAȚA COMISIEI

21. Dl Jacobowski a sesizat Comisia la 11 aprilie 1989. Invocând articolul 10 al convenției, el s-a plând de un atentat la dreptul său la libertatea de exprimare.
22. La 3 decembrie 1991, Comisia a declarat cererea (nr. 15088/89) admisibilă. În raportul său din 7 ianuarie 1993 (articolul 31), ea și-a exprimat în unanimitate opinia cu privire la existența unei încălcări a articolului 10. textul integral al opiniei sale figurează în anexa la prezenta hotărâre*.

ÎN DREPT

CU PRIVIRE LA ÎNCĂLCAREA PRETINSĂ A ARTICOLULUI 10

23. Reclamantul se plânge de ordonanța curții din 11 decembrie 1986, confirmată la 26 noiembrie 1987 de către Curtea federală de Justiție, care îi interzicea să continue difuzarea circularei sale din 25 septembrie 1984 (paragrafele 17-18 de mai sus). El a pretins încălcarea articolului 10, în termenii căruia:

„1. Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. Prezentul articol nu împiedică Statele să supună societățile de radiodifuziune, de cinematografie sau de televiziune unui regim de autorizare.

2. Exercițarea acestor libertăți ce comportă îndatoriri și responsabilități poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății sau a moralei, protecția reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești.”

Ordonanța din 11 decembrie 1986 l-a împiedicat să continue difuzarea replicii sale din 25 septembrie 1984 la un comunicat de presă în care fostul patron a pus direct la îndoială competențele sale profesionale. El în zadar a încercat să obțin publicarea răspunsului său de către însăși *ddp*, adresându-se mai întâi acestuia apoi tribunalului regional din Bonn (paragrafele 12-13 de mai sus). În fața eșecului acestor demersuri el s-a văzut nevoit să recurgă la alte mijloace, fără a aștepta hotărârea curții de apel din Cologne, deoarece era pusă în joc reputația sa. Oricum, circularea litigioasă nu cuprindea nimic excesiv, deoarece ea se limita la confirmarea în câteva rânduri esenței articolelor anexate, extrase din ziare cu tiraj mare deja publicate.

Comisia în esență acceptă această opinie.

24. Guvernul nu a fost de acord. Pronunțând împotriva reclamantului o ordonanță drept urmare a unui act de concurență neloială, curtea de apel din Düsseldorf nu a făcut decât să utilizeze puterea sa discreționară în materie comercială, după cum a autorizat-o teoria marjei de apreciere. Fără a putea fi considerată unica posibilă, decizia sa apăruse ca fiind cel puțin argumentabilă în lumina textului circularei din 25 septembrie 1984, în care Dl Jacobowski mai întâi a expus pe larg criticile formulate la adresa *ddp* în articolele reproduse apoi, în ultimul paragraf, și-a exprimat în mod voalat intenția de a stabili relații de afaceri între destinantarii scrisorii sale și noua agenție pe care se pregătea s-o creeze. Mai curând decât de a se apăra, el astfel a denigrat un concurent pentru a ademeni mai

ușor clientela, după cum de altfel a demonstrat diferența vizibilă de conținut între circulară și răspunsul până la urmă publicat în urma hotărârii din 11 octombrie 1984 (paragraful 13 de mai sus).

În afară de aceasta, jurisdicțiile naționale au dat dovadă de modestie limitându-se la interzicerea oricărei noi difuzări a circularii din 25 septembrie 1984; astfel reclamantul și-a păstrat întreaga libertate de a se exprima în altă modalitate.

25. Curtea menționează că măsura incriminată este examinată fără îndoială ca un amestec în exercitarea de către Dl Jacubowski a libertății sale de exprimare; că utilizarea acesteia, într-un caz concret, altfel decât în cadrul unei dezbateri de interes public, nu-l privează de protecția articolului 10 (vezi, *mutatis mutandis*, hotărârea casado Coca c.Spaniei din 24 februarie 1994, seria A nr. 285-A, pag. 16, § 35).

„Prevăzută de lege”, ingerința urmării un scop legitim în viziunea convenției, mai exact, „protecția reputației sau drepturilor altora” (vezi, *mutatis mutandis*, hotărârile Barthold c. Germaniei din 25 martie 1985, seria A nr. 90, pag. 21-23, §§ 44-51, și markt intern Verlag GmbH și Klaus Beermann c. Germaniei din 20 noiembrie 1989, seria A nr. 165, pag. 17-19, §§ 27-31). Prin urmare rămâne de a răspunde la întrebarea dacă ea putea fi considerată „necesară într-o societate democratică”.

26. Conform jurisprudenței stabilite de Curte, s-ar cuveni să se recunoască Statelor contractante o anumită marjă de apreciere pentru a decide asupra existenței și extinderii necesității unei ingerințe, dar această marjă este paralelă cu controlul european asupra legislației și, în același timp, asupra deciziilor aplicabile, chiar și în cazul în care ele emană de la o jurisdicție independentă.

O asemenea marjă de apreciere pare să fie indispensabilă în materie comercială, în particular într-un domeniu atât de complex și fluctuant cum este cel al concurenței neloiale. Curtea trebuie să se limiteze la cercetarea dacă măsurile luate la nivel național se justifică în principiu și sunt proporționale (vezi hotărârea markt intern Verlag GmbH și Klaus Beerman menționată mai sus, pag. 19-20, § 33).

27. În circumstanțele speței, este necesar de a cântări exigențele protecției reputației și drepturilor altora și libertatea reclamantului de a difuza scrisoarea sa circulară și articolele de ziar.

Cele trei jurisdicții naționale invitate să examineze în fond conduita Dlui Jacubowski au fost de aceeași părere să vadă un act de concurență neloială contrar „standardelor morale acceptate”, deoarece ea a urmărit în primul rând deturnarea clienților *ddp* în profitul noii agenții de presă create în scurt timp. Deciziile lor se sprijină în principal pe conținutul circularii, în particular pe ultimul său paragraf, unde autorul și-a exprimat clar dorința de a stabili contacte comerciale personale cu destinatarii. De asemenea ele se bazează pe o mărturisire conform căreia, chiar înainte de a expedia circulara, reclamantul a planificat crearea propriei sale agenții de presă (paragrafele 10, 15, 17 și 19 de mai sus). Datele furnizate Curții nu infirmă această concluzie.

28. Toate jurisdicțiile interne au ținut cont de faptul că Dl Jacubowski a fost personal atacat în comunicatul fostului său patron. Având în vedere circumstanțele precitate, ele totodată i-au acordat mai puțină importanță decât elementului primordial în viziunea lor: scopul esențial concurențial al operațiunii litigioase. În răspunsul pe care, până la urmă, l-a publicat, reclamantul replica detaliat la principalele acuzații aduse în comunicatul de

presă al *ddp*, el totuși avea un conținut substabțial diferit de cel al circularei (paragraful 13 de mai sus).

29. În fine, ar trebui de subliniat că ordonanța în cauză se limita la interzicerea continuării difuzării circularei; curtea de apel din Düsseldorf a respins cererea care tindea să interzică Dlui Jacobowski orice critică sistematică la dresa *ddp* (paragraful 17 de mai sus). Acesta din urmă astfel își păstrase dreptul de a se exprima și de a se apăra prin orice alt mijloc. Ingerința invocată nu putea deci fi consierată neproportională.
30. Astfel, nu se poate afirma că jurisdicțiile germane au depășit marja de apreciere lăsată autorităților naționale și nici o încălcare a articolului 10 nu a fost stabilită.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA

Hotărăște, cu șase voturi împotriva la trei, că nu a avut loc încălcarea articolului 10.

Alcătuită în franceză și engleză, apoi pronunțată în ședință publică la Palatul Drepturilor Omului de la Strasbourg la 23 iunie 1994.

Semnat: Rolv Ryssdal
Președinte

Semnat: Herbert Petzold
Grefier în funcție

La prezenta hotărâre este anexată, în conformitate cu articolele 51 § 2 din Convenție și 53 § 2 din regulament, expunerea opiniei disidente comune a Dlor Walsh, macdonald și Wildhaber.

OPINIA DISIDENTĂ COMUNĂ A DLOR JUDECĂTORI WALSH, MACDONALD ȘI WILDHABER

Aceasta este o cauză importantă în care cu siguranță a fost necesar de a cântări exigențele protecției reputației și drepturilor altuia (potențialii concurenți comerciali) și libertatea reclamantului de a difuza scrisoarea sa circulară din 25 septembrie 1984 însoțită de treisprezece articole de presă.

În opinia noastră, hotărârea majorității face să se înțeleagă că cazul speței implică pur și simplu o alegere între două principii contradictorii de importanță similară. Ea s-a sprijinit în mare măsură pe constatările factuale a tribunalelor naționale. Astfel, ea a cordat o importanță excesivă teoriei privind marja de apreciere.

În speță, libertatea de exprimare pentru noi este principiul director. Excepțiile la acest principiu fundamental necesită o interpretare exactă (vezi, *mutatis mutandis*, hotărârea *Sunday Times c. Regatului Unit* (nr. 1) din 26 aprilie 1979, seria A nr. 30, pag. 41, § 65). Ar trebui apreciată constatarea faptelor de către jurisdicțiile interne cu respectul just datorat lor, dar fără o apărare excesivă. Este esențial ca marja de apreciere lăsată legislatorilor și tribunalelor naționale să rămână supuse unui control european efectiv.

În speța dată, reclamantul a fost atacat viguros de către patronul său într-un comunicat de presă care punea grav la îndoială competențele sale profesionale și îl făcea responsabil pentru ruinarea *deutsche depeschendienst GmbH*. În scurt timp, diferendul său cu *ddp* și-a găsit apogeul în

concedierea sa fără preaviz din toate funcțiile. El avea deci un interes evident și imperios de a încerca imediat să-și protejeze reputația contestată, mai ales că el căuta un nou serviciu în același sector și a trebuit să aștepte aproape două luni pentru a-și vedea recunoscut dreptul său la replică și încă o lună pentru ca aceasta să fie publicată (paragrafele 12-13 din hotărâre). Exista și un interes public paralel de a ști dacă reclamantul se va apăra împotriva fostului patron.

Anume în acest context reclamantul a expediat circulara sa din 25 septembrie 1984. La momentul în care a adresat-o, s-au scurs câteva săptămâni după publicarea, la 16 august 1984, a comunicatului *ddp* (paragrafele 12 și 14 din hotărâre). El încă nu știa dacă justiția îi va oferi până la urmă un drept la replică. În aceste circumstanțe, circulara litigioasă nu conținea nimic excesiv sau criticabil. Din contra, Dl Jacobowski a aprobat în câteva rânduri esența celor treisprezece articole din ziarele cu tiraj mare deja apărute. Curtea de apel din Düsseldorf a ordonat ulterior să se abțină, sub pedeapsa unei amenzi, de la continuarea difuzării scrisorii în cauză și a decis că el va trebui să plătească comoensatii *ddp* pentru orice prejudiciu care a fost sau va fi suportat în rezultatul acestei acțiuni (paragraful 17 din hotărâre). Ea a interpretat în rezultat legea germană împotriva concurenței neloiale într-o modalitate care considera ilicită difuzarea articolelor din ziarele cu tiraj mare, la momentul în care reclamantul nu dispunea de nici un mijloc de restabilire a reputației sale atacate și nu știa dacă ar fi avut vreunul în momentul apropiat. Curtea de apel din Düsseldorf a admis deci că el, printre altele, a dorit să corecteze „eventualele afirmații greșite” la adresa sa (paragraful 17 din hotărâre).

Cu certitudine, pentru curțile și tribunalele naționale, ordonanța denunțată se baza pe faptul că în afară de apărarea sa, reclamantul a încercat mai întâi de toate să-l „denigreze” pe fostul său patron – „în calitate de concurent” – în fața destinatarilor circularei (paragraful 17 din hotărâre). Or, aceștia erau printre persoanele care au primit și comunicatul *ddp* din 16 august 1984, care a atacat reclamantul care în sfârșit a obținut dreptul de a răspunde la 11 octombrie 1984 (paragrafele 12-13 din hotărâre⁹). Motivele care au inspirat acțiunea reclamantului – protecția reputației sale și asigurarea viitorului său profesional – par a fi și legitime și suprapuse. Ele sunt atât de suprapuse încât nu se poate conta pe justificarea sa fără a ține cont de trecutul său și viitorul său profesional. În afară de aceasta, după cum am subliniat, el nu a făcut acest lucru într-o modalitate excesivă sau criticabilă, deoarece s-a limitat doar la expedierea articolelor din ziare la care el nu a adăugat decât câteva comentarii. Pe scurt, el a difuzat articole din ziarele accesibile oricui și a adăugat că ele în ansamblu reflectă realitatea.

Noi nu vedem cum putea fi proporțională prevenirea unei astfel de acțiuni din partea lui. Elementul de concurență nu poate fi considerat că a avut un rol preponderent în circumstanțele particulare ale speței. A accepta în cazul dat o preponderență a elementului de concurență înseamnă a aduce principiul libertății de exprimare la nivelul unei excepții și a ridica legea împotriva concurenței neloiale la rang de principiu. Noi nu putem admite că aceasta ar constitui modalitatea corectă de exercitare a unui control european.